

УДК 811.161.2'373.231(38):002.1"17"

Глуцик С.В.

ДАВНЬОГРЕЦЬКІ ІМЕНА В ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИХ ДОКУМЕНТАХ XVIII СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано функціонування давньогрецьких імен в Генеральному описі Лівобережної України 1765-1769 рр. (на матеріалі Київської сотні Київського полку).

Ключові слова: антропосистема, апелятивна основа, формант, ім'я.

Офіційно-ділові документи становлять науковий інтерес не лише в аспекті відображених у них правових відносин, соціально-політичної ситуації тощо, а й як мовні пам'ятки, що фіксують лексичні, граматичні, синтаксичні аспекти мови відповідного історичного періоду.

Українська антропонімія XVIII століття поєднувала вимоги до вживання імен, визначені насамперед православною церквою, та їх фонетичні або словотвірні варіанти.

Одним з таких документів, що надає можливість вивчення української антропонімії XVIII століття, є Генеральний опис Лівобережної України 1765 – 1769 років (зокрема Київська сотня Київського полку)/далі – Генеральний опис, Опис/ [1]. Номер книги з опису подається римською цифрою за такими відповідниками: I – кн. 149, II – кн. 413, III – 414, IV – 415, V – 419; канонічний варіант імені наводиться у формі родового відмінка, відповідно до традиції православного місяцеслова [2].

У матеріалах Київської сотні Київського полку Генерального опису зафіксовано систему імен в обсязі близько 200 одиниць – імена, прізвиська та прізвища з основами слов'янського, давньоєврейського, давньогрецького та латинського походження, а також утворені від них фонетичні та словотвірні варіанти.

Найбільш частотними чоловічими іменами давньогрецького походження є **Васілія** (217 фіксацій), **Григорія** (187), **Феодора** (171), **Стефана** (148), **Петра** (138).

Найнижчу частотність і мінімальну варіативність мають імена:

Авксентія (4 фіксації): *Игнать Авксенти-е(в)ъ* (III, 66); *Агафія Ав(кс)енти-е(в)а* (III, 69); *Анна Ав(кс)енти-е(в)а вдо(в)а* (III, 66); *Вар(в)ара А(в)(кс)енти-е(в)а* (III, 66);

Мини (3): *Мина* (III, 206; IV, 73); *Евфросини(я) Мин-овна* (IV, 134);

Нікона (3): *Никонъ* (IV, 91); *Никонъ Ка(в)унъ* (IV, 12); *Мари(я) Никонова* (IV, 59);

Арсенія (2): *Арсеній* (IV, 154); *Мотрона Арсені-ева* (III, 33);

Архіппа (2): *Архипъ* (IV, 22); *И(в)анъ Архип-енко* (III, 76);

Конона (2): *Андрей Конон-енко* (IV, 83); *Мари(я) Конон-енкова* (IV, 82);

Харлампія (2): *Харлампи(я)* (III, 207); *Харлампій* (IV, 180);

Радіона (2): *Радионъ Го(в)ор(у)шенко* (III, 124); *Радіонъ* (III, 101);

Варлаама (1): *(В)арлаама* (III, 89);

Агея (1): *его (ж)ена Марина Агъ-ева* (IV, 93);

Евдокима (1): *е(в)о (ж)ена Марі(я) Е(в)доким-о(в)а* (III, 93);

Мінімальну варіативність (1 варіант написання) має також ім'я **Мірона** (13 фіксацій): *Миронъ* Короткий (IV, 85); *Миронъ* Шацкій (III, 147); Григорей *Мирон-енко* (IV, 144); *Мари(я) Мирон-ова* (IV, 46).

У складі патронімних основ вжито похідні варіанти імен, канонічні написання яких в Описі не зафіксовано:

Алена Нестер-ова (IV, 44); *Ефросинія Нестер-ова* (IV, 57); (фонетичний варіант канонічного **Нестора**);

Мари(я) Па(л)лад-иха (III, 133) (словотвірний варіант канонічного **Паладія**);

Семень Епифан-овичъ (III, 210) (канонічне **Епифанія**);

Але(кс)ей Вак(у)л-енко (III, 119) (канонічне **Вукула**);

(Ф)еодоръ Ва(р)ч-енко (III, 148) (канонічне **Варивона**);

Натали(я) Пимон-ова (IV, 86) (канонічне **Піміна**);

И(в)анъ Сас-(ю)ченко (III, 91) (канонічне **Сасонія**).

Різновиди канонічних імен **Онуфрія** (3 фіксації), **Прохора** (3 фіксації), а також похідних **Сидоръ** (24 фіксації) і **Макаръ** (10 фіксацій) зводяться до наявності/відсутності Ъ відповідно в середині та в кінці слова:

Он(у)фрий (III, 175); *Онуфрій* Кравченко (III, 36); *Онуфъ/рий* Шкуренко (III, 294);

Сидоръ Андрее(в)скій (III, 82); *Сидо(р)* (III, 270);

Мака(р) (III, 277); *Макаръ* Голу(б)ничій (III, 32); *Макаръ* Мироненко (IV, 176); *Степа(н) Макар-енко* (III, 76); *Тети(я)на Макар-ова* (IV, 157);

Прохо(р) (III, 55); *Прохоръ* (III, 249; III, 176).

Серед імен з низькою частотністю і варіативністю, канонічного написання яких в Описі не вжито, слід вказати на:

- словотвірні похідні від канонічних імен:

Антипы (3 фіксації): *Антипъ* (IV, 70); *Антипъ* Сиченко (III, 127); *Антипъ* Григоренко (IV, 49);

Мелетія: *Или(я) Меле(ш)ко* (II, 10); *Григорій Мелещ-енской* (III, 93) (2 фіксації);

- фонетичні похідні від канонічних імен:

Іоанікія: *Аникей* Величенко (III, 15); *Аникий* (IV, 48) (2 фіксації);

Савестіяна: *Са(в)асти(я)нь* (III, 120); *Севести(я)нь* (IV, 181) (2 фіксації);

Деоміда: *Демидь Ж(у)ра(в)ленко* (IV, 24); *Мари(я) Демид-иха* (IV, 29); *Натали(я) Демид-о(в)а* (IV, 29) (3 фіксації);

Софронія: *Сафроний Захарченко* (III, 115); *Ирина Сафрони-е(в)а* (III, 126) (2 фіксації);

Феоктіста: *(Ф)еокість* (III, 72) (1 фіксація);

Георгія: *(Ю)рійГорбенко* (III, 96) (1 фіксація).

У похідних варіантах, утворених від канонічних **Діонісія** (13 фіксацій) та **Елевферія** (2 фіксації), відбулися зміни фонетичного і словотвірного характеру: *Денись* (IV, 71; IV, 85); *Арина Денис-ова* (III, 240); *Григорій Денис-е(н)ко* (III, 94); *Алиферь* (IV, 17), *Елиферь* (III, 106).

Близьке до канонічного написання імені **Васілі(я)** вжито у 47 випадках із загальної кількості 217: *ВасилійВасили-евь* (IV, 80); *Василий Рекенть* (IV, 31); *Агартина дочь Васили-ева* (III, 23). В Описі вжито 15 фіксацій цього імені з кінцевим –ЕЙ: *Василей Бовтр(у)нь* (IV, 131); *Василей Дороховскій* (IV, 143); *Феодосія дочь Василе-ева* (III, 27). Решту випадків становлять словотвірні варіанти, серед них 147 одиниць – український відповідник Василь (у різновидах з кінцевим Ъ або без нього): *Васи(л) Бла(ж)евскій* (III, 21); *Василь* (III, 154); *Василь Суменко* (II, 27); *Агафи(я) Васил-иха* (III, 134); Від цього варіанта утворено словотвірні похідні: *Василко* (III, 197); *Агафія Василковна* (III, 25); *Агафи(я) Васи(л)ч-иха* (III, 146); *(І)вань Васи(л)ч-енко* (IV, 70). Більший обсяг усічення (і в деяких випадках з наступною суфіксацією) зафіксовано в іменуваннях: *(І)вань Вас-енко* (IV, 81); *Агафія Ваиц-иха* (III, 234); *Арина Вас(ю)р-иха* (III, 235).

Канонічне написання імені **Григорія** вжито практично у половині випадків – 92 із 187: *Григорий Ворона* (III, 197); *Григорій Горохь* (III, 88); *Агафи(я) Григори-ева* (IV, 91); *Е(в)докі(я) Григорі-е(в)а* (III, 81). 57 фіксацій відображають фонетичний варіант з кінцевим –ЕЙ: *Григорей Бовтр(у)нь* (IV, 135); *Григорей Гавриленко* (III, 278); Словотвірні варіанти утворено шляхом усічення (*Анна Григоре(в)а* (IV, 15); *И(в)ань Григоровичь* (III, 116)) та усічено-суфіксальним способом: *Грицко Бирунь* (IV, 12); *Агафі(я) Грицк-о(в)а* (III, 263); *Грицко Грицайко* (III, 92); *Андрей Грица-енко* (III, 139); *Марфа Грициха* (III, 197); *Трохимь Грин-ичь* (III, 51); *Федорь Гринко* (III, 142); *Федо(р) Григорець Днденченковь* (IV, 76).

Вживання в Описі імені **Феодора** (171 фіксація) відображає адаптацію до української фонетики початкового Ф та дифтонга ЕО. Канонічне написання, із збереженням обох фонетичних ознак, зафіксовано лише у 5 випадках: *(Ф)еодорь* (III, 27; III, 143; III, 148); *(Ф)еодорь Ва(р)ченко* (III, 148); *Феодорь* (III 236); (IV, 140). Дифтонг ЕО в решті випадків послідовно замінюється на Е, питомий Ф у 4 випадках – на сполучення ХВ: *(Ф)еодорь (В)исоцкій* (III 111); *Федорь Закре(в)скій* (IV, 137); *Агритина Федор-ова* (III, 129); *Х(в)едорь* (III, 182; III, 184; III, 220); *Грицка Х(в)ес-енка* (II, 39).

Ознакою канонічного написання імені **Стефана**, яке вжито у 42 випадках із 148, є приголосний Ф в середині слова: **Стефа(н) Триполченко** (III 137); **Стефанъ Савицькій** (II, 68); **Агафи(я) Стефано(в)а** (IV, 75); Однак переважають фіксації з приголосним П: **Степанъ Без(в)ерхій**(III, 249); **Агафи(я) Степан-ова** (III, 138); **Гаврило Степан-енко** (III, 77); Від цього фонетичного варіанта утворено словотвірні похідні: **Степъ** (III, 167); **Яковъ Стец-енко** (III, 241); **Агафія Стеценкова** (III, 228); **Катерина Степанч-иха** (III, 187); **Терентей Степанъ/ц-овъ** (IV, 115).

Канонічне написання імені **Петра** (21 з 138 фіксацій) та його словотвірний варіант з кінцевим -О (68 фіксацій) розрізняються лише у називному відмінку: **Петръ Але(к)івичъ** (I, 12a); **Петръ И(в)ано(в)ь** (IV, 13); **Петр(о) Павловскій Броварскій** (II, 16); **Петро Са(в)ченко** (III 248). Решту випадків становлять вживання у непрямих відмінках та у складі патронімних основ, де закінчення не ідентифікується внаслідок його відповідно зміни та усічення: **Петр(у) Ко(т)ляренку** (II, 47); **(Кс)ені(я) Петро(в)а** (III, 83). У 2 випадках відображено процес суфіксації: **Е(в)доки(я) Петрека(в)иц-инка** (III, 142); **Павло Петрич-енко** (III 289).

Ім'я **Андрея** в написанні, близькому до канонічного, вжито у 83 випадках із 91: **Андрей Во(в)кода(в)** (III, 290); **Андрій Куть** (III, 247); **СидоръАндре-е(в)скій** (III, 82); **Ули(я)на Андре-е(в)а** (IV, 37). Решту становлять суфіксальні та усічено-суфіксальні варіанти: **Артемъ Андріецъ** (IV, 67); **Петро Андр(у)иц-енко** (III 82); **Степанъ Андр(у)с-енко** (III, 283); **Остапъ Андріаш-енко** (IV, 68).

Ім'я **Алексея** вжито у написанні, близькому до канонічного, у 26 випадках з загальної кількості 69: **Але(к)ей Березовской** (III, 38); **Настасія Але(к)ее(в)а** (III, 181); **Григорій Але(к)еенко** (IV, 71). У 40 випадках при написанні імені використано *h*: **Але(к)іһ Д(у)б(р)анскій** (IV, 80); **Екатерина Але(к)і-ева** (IV, 91); **Петръ Але(к)івичъ** (I, 14). Можна припустити, що ця літера є відповідником Е, а не українського І, тому що у трьох випадках з початковим О, характерним для української системи імен, *h* не вжито: **Оле(к)ея Федоровихъ** (II, 60); **Мари(я) Оле(к)с-о(в)на** (III, 124); **Параске(в)и(я) Оле(к)с-е-е(в)а** (III, 244);

У вживанні імені **Кирила** (64 фіксації) простежується закріплення флективної форми на -О (31 випадок): **Кирило Довгий** (III, 279); **Кирило Еременко** (IV, 41); **Кирило Лесенко** (III, 295). Канонічне написання з нульовим закінченням (у різновидах з Ъ і без нього) вжито лише 4 рази: **Кири(л) Кош(у)бенко** (III, 218); **Кириль** (III, 211); (IV, 80); **Кириль Проценко** (III, 212). Форма непрямих відмінків та використання у складі патронімної основи не дають можливості ідентифікувати фонетичний характер флексії: **Кирила Броварского** (II, 50); **Василя Кирил-енка** (II, 60). В Описі зафіксовано один словотвірний варіант цього імені: **Григорей Кир(у)с-енко** (IV, 129).

Початковий Н, притаманний канонічному написанню імені **Нікіты**, збережено у 48 випадках його вживання із загальних 54: **Никита Кандикъ** (IV, 126); **Вар(в)ара Никит-о(в)а** (IV, 39); **Семень Никит-енко** (IV, 40).

Характерний для української системи імен варіант цього імені з початковим М фіксується 6 разів: *Мику(т)а* (III, 297); *Микита* (III, 236); *Микита Лубенко* (IV, 12); *Микита Рабош(т)ань* (IV, 88); *(Я)ковъ Микит-енко* (III, 146); *Алена Микот-(я)нко(в)а* (IV, 69).

Канонічне написання імені **Тімофея** вжито у 28 випадках із загальної кількості 54: *Тимоф(е)й Савицькій* (III, 40); *Мари(я) Тимофе-ева* (III, 148). Із фонетичних варіантів привертають увагу відображення чергування Ф//ФТ (*Тимофтей Л(ю)бенко* (IV, 15)), а також Е//И в кінцевому ЕЙ: *Матрона Тимофи-е(в)а* (IV, 192). Наявність останнього дає підставу припустити, що *h*, використаний в 11 випадках, міг позначати як Е, так і І: *Тимофһй Гончарь* (III, 203); *Агартина Тимофһ-е(в)а* (III, 179);. В Описі зафіксовано усічено-суфіксальні варіанти цього імені: *Тимо(ш) Честнһйшій* (II, 46); *Тимошъ Соло(в)ей* (IV, 12); *Григорей Тимош-енко* (III, 249); *Екимъ Ту(м)е-енко* (IV, 45); *Га(в)рило (Т)имч-енко* (III, 120).

Канонічне написання імені **Евстафія** фіксується лише у 9 випадках із загальних 51: *Е(в)стафій Бһлецькій* (II, 41); *Е(в)стафій Халимоненъ/ко* (III, 89) *Пелаге(я) Евстафие(в)а* (IV, 186). Фонетичні зміни, які призвели до формування варіантів, характерних для української і російської мов, стосуються адаптації початкового ЕВ // рос. А// укр. О та чергування Ф//П; словотвірна зміна полягала в усіченні кінцевого –ИЙ: *Астафей* (III, 142); *Пелагия Астапова* (IV, 14). Варіант Остап, що згодом набув статусу офіційного в українській системі імен, складає переважну більшість фіксацій: *(О)стапъ Кришикъ* (IV, 46); *Евдокия Остап-ова* (IV, 167); *Василь Остап-енко* (III, 216).

Аналогічні процеси відображено у варіантах імені **Афанасія** (42 фіксації). Канонічне написання вжито лише у 6 випадках: *А(ф)анасій Ткачь* (IV, 80); *Афанасий Федоровъ* (III, 172); *Параске(в)а Афанаси-е(в)а* (IV, 146). У кінці слова відбувається чергування голосних, а також усічення фіналі: *Афанасей Воробһенко* (IV, 16); *Афанасей Даниловъ* (IV, 186); *(Я)ковъ Афанасе-евъ* (IV, 186); *Е(в)доки(я) Афанас-е(в)а* (IV, 212). Питомий Ф чергується з П: *Апанасъ Пол(я)сний* (IV, 62); *Ефросиния Апанас-о(в)а* (IV, 40). Наведені вище зміни, що супроводжуються чергуванням початкового А//О, формують український варіант Опанас, вжитий у 20 випадках: *Опанасъ Кирпанъ* (III, 181); *Акилина Опанас-ова* (IV, 177); *Ермей Опанас-енко* (IV, 212).

Канонічного написання імені **Дімитрія** в жодному з 43 випадків його вживання не зафіксовано. Найближчі варіанти – Димитрей (із зміною у фіналі И//Е) та Дмитрій (із втраченим голосним И після Д): *Димитрей* (III, 234); *Дмитрия Пригущенка* (II, 51); *Дмитрій А(в)раменко* (III, 218); *Иосифъ Дми(т)ри-е(в)ъ* (II, 15). Їх своєрідним поєднанням є варіант Дмитрей (6 випадків): *Дмитрей Анищенко* (III, 221); *Дмитрей Масленко* (III, 173); *Агритина Дмитре-е(в)а* (IV, 144). Усічення кінцевого –ИЙ фіксується в 11 випадках: *Петро Дмитр-енко* (III, 254); *Па(в)ель Дмитр-евичъ* (III, 225); *Соломония Дмитр-е(в)а* (IV, 65). Ще у 16 фіксаціях відображено утворення українського варіанта на –О: *Дмитро Григоровичъ* (III, 44); *Дмитро*

Приго(ж)ко (IV, 202). В Описі вжито також інший усічено-суфіксальний варіант цього імені: *Антонъ Дмитра(к)* (III, 24).

Канонічне написання **Прокопія** вжито у 6 випадках із 41: *Ефросині(я) Прокопі-е(в)а* (III, 82); *Мари(я) Прокопи-е(в)а* (IV, 125); У трьох випадках спостерігається використання Ф на місці П та фіналі –ЕЙ, що відображає можливе уявлення про правильне написання цього імені (незважаючи на питома грецьке *prokōros* [3, с.93]): *Прокофей* (III, 148); *Прокофей Кура(к)* (III, 158); *Николай Прокофе-е(в)ъ Маля(р)* (III, 163). Більшість уживань (27) становить усічений варіант Прокоп: *Прокопъ Бhleцкій* (II, 25); *Гаврило Прокоп-е(н)ко* (IV, 93). В Описі зафіксовано також усічено-суфіксальні варіанти: *Процко Хоминъ синъ* (III, 71); *Григорей Процач-енко* (IV, 101); *Григорій Проц-енко* (IV, 195).

Місяцеслови XVIII століття визначають написання імені **Кондрата** як канонічне, що відповідає питомому *Kodratos* [3, с.68] і вжито в Описі у 37 випадках із загальних 40: *Кондра(т)* (III, 281); *Кондратъ Кочубей* (II, 46); *Григорей Кондрат-о(в)ъ* (III, 93); *Мария Кондрат-овна* (III, 50). Один випадок фіксує чергування О//А: *Кандратъ* (IV, 15). У двох випадках спостерігається суфіксація на –ИЙ, –ЕЙ, можливо, за аналогією до інших імен, які мають цей суфікс: *Анна Кондра(т)и-ева* (IV, 88); *Ко(н)дратей Ма(к)с)именко* (III, 220).

Канонічне написання імені **Николая** (39 фіксацій) з початковим приголосним Н та фіналлю –АЙ використано в Описі у 36 випадках із загальних 39: *Николай Главацкій* (II, 64); *Але(к)сей Никола-енко* (III, 72); Усічений варіант зустрічається в 1 випадку, чергування Н//М відображено у 2 фіксаціях: *И(в)анъ Никол-енко* (IV, 169); *Ефросині(я) Микола-е(в)а* (III, 261); *Мари(я) Микола-е(в)а* (IV, 130).

Канонічному написанню імені **Даміана** притаманний питомих перший голосний А. У всіх 39 фіксаціях цього імені в Описі відбулася зміна А//Е, а також у 33 випадках – стягнення дифтонга ІА//Я: *Дем(я)нь Возниченко* (III, 109); *Агритина Дем(я)ниха* (III, 243); *Григорія Дем(я)новича* (III, 30); 6 випадків становлять усічено-суфіксальні варіанти цього імені: *Кондратъ Демченко* (IV, 210); *Терентей Демч-енко* (IV, 61); *Федоръ Демковецъ* (II, 28); *Федора Демковц(я)* (II, 27; II, 28); *Федору Демковц(ю)* (II, 52); *Демковц(я)* (II, 29).

Ім'я **Герасіма** вживається у написанні, близькому до канонічного (27 фіксацій з 37): *Гераси(м) Овсеенко* (II, 1); *Герасимъ Стелма(х)* (III, 216); *Василь Герасим-енко* (III, 69). Єдиний фонетичний варіант фіксує чергування Е//А (10 випадків): *Гарасимъ Куценко* (IV, 85); *Гарасимъ Тризна* (IV, 27);

Канонічне написання імені **Філіппа**, подвоєння ПП в якому близьке до питомого *Philippos* [3, с.91], зазнало спрощення і фіксується в похідному варіанті **Філіпа** в місяцесловах. Близький до цього варіант вжито і в Описі (27 фіксацій з 39): *Филипъ Кр(у)гл(я)къ* (III, 29); *Арина Филип-о(в)а* (IV, 61). У 19 випадках зафіксовано зміну початкового приголосного Ф//П, один з них відображає чергування голосних І//Е: *Пилипъ Вербиченко* (IV, 12); *Ма(к)с)има Пилип-енка* (II, 69); *Николай Пел(е)п-енко* (III, 275).

Канонічне написання імені **Никифора** переважає в Описі (24 фіксації з 31): **Никифорь** Безумко (III, 252); **Никифо(р)** Тарань (IV, 72); **Дарі(я) Никифорова** (III, 98). Зміни К//Ч, Ф//П формують варіант, близький до українського Ничипір: **Ничипора** Ра(ж)ченка (II, 16); **Кондрать Ничипор-енко** (III, 248); **Агафи(я) Ничипор-иха** (IV, 96); **(І)вань Чипч-енко** (IV, 162).

Канонічне написання імені **Евфимія** вжито лише в 1 випадку із 25: **Е(в)фросиня** **Е(в)фимие(в)а** (IV, 58). 22 фіксації відображають усічення кінцевого –ИЙ: **Е(в)фимь** Кобало (II, 27); **Евфи(м)** Бойченко (III, 290); **Василь Е(в)фим-енко** (III, 132). У 8 випадках відбувається також спрощення початкового **ЕВ//Е**: **Ефимь** (III, 38); **Ефимь** Бабариченко (IV, 22).

Ім'я **Трофима** вжито переважно у написанні, близькому до канонічного (20 фіксацій з 24): **Трофим** Цахно (II, 43); **Трофимь** Макаренко (IV, 157); **Анна Трофимова** (III, 140). Чергування Ф//Х, що формує український варіант цього імені, відображено у 5 випадках: **Трохи(м)** Ребрenk(о) (III 53); **Трохи(м)** Ц(у)хло (IV, 214); **Трохи(м)** Ш(в)ець (IV, 205); **Трохимь** Гриничь (III, 51); **Я(ко(в)ь Трохим-енко** (III, 108).

Канонічне написання імені **Леонтія** (24 фіксації) вжито у переважній більшості випадків – 19: **Леонтій** Неолінень (III, 18); **Анна Леонти-е(в)а** (IV, 160); Решту вживань становлять фонетичний та словотвірний варіанти: **Леон(т)ей** Стелмахь (III, 113); **Леонтей** (III, 296); **Леонь** (IV, 39,); (IV, 53); (IV, 193); **Дарія Леон-о(в)а** (IV, 18).

Форму називного відмінка імені **Марка** в Описі не вжито, тому важко визначити, від якого з варіантів утворено форми непрямих відмінків та патронімні основи, - від канонічного написання чи від варіанта з кінцевим – О, який вжито в Описі 12 разів з загальних 23: **Марко** Еременко (IV, 17); **Марко** Ко(ж)ухо(в)щенко (IV, 50); **Марко** Шоломенко (III, 238).

Притаманне канонічному написанню імені **Власія** кінцеве –ИЙ не збережено в жодному з 20 випадків використання цього імені в матеріалах Опису. Фонетичні варіанти фіксують чергування початкового **В//У**: **Власу** Гри(в)е(н)ку (II, 49); **(У)лась** Тарасенко (III, 142); **Ула(с)** Голуб(б) (III, 270); **Мари(я) (У)лас-о(в)а** (IV, 210).

Подібна особливість – усічення фіналі –ИЙ у всіх випадках вживання (19 фіксацій) – притаманна функціонуванню імені **Артемія**: **Артемь** Василие(в)ь (III, 244); **Дарія Артем-о(в)на** (III, 179); **Тимофей Артем-енко** (IV, 28);

Кінцеве –ИЙ, характерне для канонічного написання імені **Парфенія**, також втрачено в усіх 12 випадках вживання цього імені в Описі. Лише в одному випадку збережено питомий приголосний Ф: **Анна Парфено(в)а** (III, 107). Решту фіксацій становить фонетичний варіант з чергуванням Ф//Х, близький до української системи імен: **Пархо(м)** Щербаяь (IV, 206); **Пархомь** Матвhe(в)ь)III, 64); **Кирило Пархоменко** (II, 42); **Марія Пархомова** (II, 6).

Канонічне написання імені **Онисима** відображено у 12 випадках із загальної кількості 20: **Ониси(м)** (IV, 121); **Онисимь** Барт(о)шенко (II,

15);*Е(в)доки(я) Онисим-ова* (III, 131). Решту фіксацій становлять фонетичний варіант з чергуванням початкового О//А та словотвірний усічено-суфіксальний варіант: *Анисимъ Кова(л)чукъ* (IV, 16); *Анисимъ Скл(я)ръ* (III, 130);*Е(в)доки(я) Анисим-о(в)а* (III, 249); *(О)ниск(о) Слепенченко* (IV, 182); *И(в)а(н) Онищ-енко* (III, 77); *Мари(я) Онищ-иха* (III, 45); *Дмитрей Анищ-енко* (III, 221).

Канонічне написання імені **Козми** вжито лише у 3 випадках з 19: *Ко(з)ма* (IV, 76); *Козма* (III, 157); *Матрена Козм-ина* (IV, 75). Фонетичні варіанти фіксують чергування питомого О з А та У: *Казма* (IV, 32); *Кузма Атаманъ* (IV, 94); *Никита Кузменко* (III, 202); *Пелагі(я) Кузмична* (III, 85); *Агафи(я) Кузмиха* (IV, 32).

Канонічне написання імені **Пантелеймона** не зафіксовано в матеріалах Опису. Найближчі до нього фонетичні варіанти відображають відповідно втрату приголосного Й та зміну ЕЙ//И: *Пантелемонъ Р(у)бинъ* (III, 27); *Пантелимонъ Баб(у)хъ* (III, 214); *Пантелимо(н)* (III, 276; III, 293). В одному випадку вжито усічений варіант: *Пантелһй* (III, 183). Більш як половину випадків (10 з 19) складає усічено-суфіксальний варіант цього імені: *Мари(я) Панк-ова* (IV, 46); *Анна Панч-иха* (IV, 33); *Степану Панченку* (II, 4).

Написання імені **Гордія** також в жодному з 18 випадків не збігається з канонічним. Фонетичний варіант відображає чергування И//Е у фіналі: *Гордей (О)меляно(в)ичъ* (III, 128); *Агафи(я) Горде-е(в)а* (IV, 12); Написання *h* може бути графічним варіантом Е або відповідником українського І: *Лукиянь Гордһ-е(в)ъ* (II, 14); *Ма(тв)тей Гордһ-енко* (IV, 150).

Найближчим до канонічного написання імені **Тарасія** є фонетичний варіант з кінцевим –ЕЙ: *Тарасей* (IV, 146). Решту випадків (15 з 16) складає усічений варіант (у різновидах з Ъ і без нього): *Тарасъ Дед(я)шенко* (III, 171); *Тара(с)* (IV, 118); *Остапъ Тарас-евичъ* (III, 200); *(У)ласъ Тарас-енко* (III, 142).

Жодна з 11 фіксацій імені **Льва** не збігається з його канонічним написанням. В Описі вжито суфіксальні варіанти цього імені: *Ле(в)ко Стелмахъ* (III, 77); *Петр(у) Левк-овичу* (III, 33); *Анна Ле(в)ч-иха* (II, 53); *Настаси(я) Ле(в)ицк-овна Бондариха* (IV, 123); *Петр(у) Ле(в)ицк-ому* (II, 21).

Канонічне написання імені **Евсевія** в Описі не використовується. Функціонують спрощені варіанти з початковими Е та О: *Е(в)сей* (IV, 211); *Е(в)доки(я) Е(в)сее(в)а* (IV, 210); *Гераси(м) Овсе-енко* (II, 1). Вживання *h* в обох варіантах дає підстави припустити, що його фонетична природа може бути близькою як до Е, так і до І: *Герасима Евшенка* (II, 56); *(О)всһй Рабиха* (IV, 41).

Нульове закінчення, характерне для канонічного написання імені **Карпа**, фіксується у 9 випадках: *Карпъ Таранъ* (III, 54); *Ка(р)пъ Шатванъ* (III, 137). Притаманний українській системі імен варіант з кінцевим –О вжито лише двічі: *Карпо Каип(у)нь* (III, 115); *Карпо Ше(в)ченко* (IV, 12).

Ім'я **Александра** 4 рази вжито у написанні, близькому до канонічного: *Але(кс)андрь* (IV, 26; IV, 41); *Але(кс)андрь Есипенко* (III, 266); *Але(кс)андрь Кон(ю)хъ* (III, 133). У двох випадках спостерігається використання епентетичного Е: *Але(кс)андеръ* (IV, 212); *Александръ* (III, 181). Решту фіксацій становлять усічений та усічено-суфіксальні варіанти: *Кирило Лес-енко* (III, 295); *Леско Венчицький* (IV, 62); *Марфа Леск-о(в)а* (IV, 18); *Данило Лещ-енко* (III, 292).

Ім'я **Тихона** у канонічному написанні вжито тричі: *Тихонь* (III, 286); *Мелани(я) Тихон-о(в)на* (III, 51); *Параске(в)и(я) Тихон-о(в)а* (IV, 73). Інші варіанти утворено суфіксальним та усічено-суфіксальним способами: *Тихоней* (IV, 118); *Тихоній* (III, 32); *Елена дочь Тихоні-ева Григоровска(я)* (III, 34); *Ефими(я) Тихоні-ева* (III, 149); *Домникія Тихонч-иха* (III, 130); *Тишко Сулименко* (IV, 118); *Самойло Тищ-енко* (III, 276).

Канонічне написання імені **Каленіка** (10 фіксацій) використано в Описі 5 разів: *Каленик Бабарика* (IV, 22); *Лук(я)нъ Каленикъ* (IV, 12); *Анна Каленик-о(в)а* (III, 259). Фонетичні варіанти фіксують подвоєння приголосного Н (яке може також бути лише графічним варіантом) та зміну Е//И: *Каленникъ* (IV, 192; IV, 194; IV, 194); *Калинни(к) Ро(ж)ченко* (IV, 96).

Переважну більшість уживань імені **Харитона** (7 з 10) становлять словотвірні варіанти: *Анна Хар-е(в)ичка* (IV, 193); *Е(в)фими(я) Харк-о(в)а* (IV, 66); *Грицько Харч-енко* (III, 206); *Ма(т)рена Харч-иха* (IV, 196). Канонічне написання вжито у трьох випадках: *Харитонь* (IV, 203); *Харитона Гуценка* (II, 42); *Пелаги(я) Харитон-ова* (IV, 169).

Питомий Ф, притаманний канонічному написанню імені **Дорофея**, зафіксовано в 1 випадку з 10: *Натали(я) Дорофе-е(в)а* (III, 143). Решту фіксацій становлять фонетичний варіант із чергуванням Ф//Х та утворений на його основі варіант з чергуванням Х//Ш: *Аврамъ Дорох-овскій* (III, 40); *Дороша Скоблика* (II, 25); *Анна Дорош-иха* (IV, 151); *Миха(й)ло Дорош-енко* (IV, 94).

Із 4 фіксацій імені **Ермолая** половину становить канонічне написання, половину – похідний варіант із початковим Я та усіченою фіналлю: *Ермолай Ше(в)ченко* (III, 251); *Алена Ермола-е(в)а дочь Билошбиха* (III, 100); *Ярмола Коваль* (II, 58); *Тетіяна Ярмол-иха* (III, 179).

Канонічне написання імені **Евтіхія** відображено в 1 випадку з 4: *Данило Е(в)тихи-е(в)ъ* (III, 174). Решту фіксацій становить похідний варіант із зміною І//У та усіченою фіналлю: *Евту(х) Майоръ* (IV, 12); *Е(в)т(у)хъ Семеновъ* (III, 121); *И(в)анъ Е(в)т(у)ш-енко* (III, 187).

Імена **Филимона**, **Потапа** вжито в Описі у канонічному написанні, а також у фонетичних та словотвірних варіантах: *Анна Филимоно(в)а* (III, 72); *Е(в)стафій Халимон-енъ/ко* (III, 89); *Фило(н) Оробенко* (III, 53); *Николай Филонча* (III, 95); *Потапъ М(у)зика* (IV, 105); *Патапъ* (IV, 159); *Потапій Пилипенко* (III, 189).

Вживання імені **Феодосія** цікаве тим, що поряд з канонічним написанням фіксується фонетичний варіант з початковим ФТ: *Феодосій* (IV, 126); *Анна (Ф)теодоси-е(в)а* (III, 177).

Імена **Евстратія, Спиридона,Ерофея** вжито у канонічному написанні та у вигляді словотвірних варіантів: *Тати(я)на Евс(т)рати-ева* (IV, 95); *Матвей Е(в)страт-енко* (IV, 121); *Спиридонъ Риболовъ* (IV, 93); *С(в)ири(д)* (IV, 55); *Степанида Ерофе-е(в)а* (IV, 212); *Семень Ероск-овскій* (II, 70).

Ім'я **Зіновія** (2 фіксації) вжито у вигляді фонетичного та словотвірного варіантів: *Зһновей Бигура* (IV, 100); *Романъ Зһнч-енко* (IV, 12).

Отже, у Генеральному описі (Київської сотні Київського полку) вжито 82 чоловічих і 31 жіноче ім'я давньогрецького походження. В абсолютному вимірі кількість фіксацій давньогрецьких імен найвища: чоловічі імена – 2061 одиниця, жіночі – 1341 одиниця (у порівнянні з латинськими, давньоєврейськими, слов'янськими автохтонними іменами).

Показник частотності чоловічих імен $25,1 = 2061$ фіксація: 82 імені; частотність жіночих імен: $43,2 = 1341$ фіксація: 31 ім'я. Варіативність давньогрецьких імен має такі показники:

- чоловічі імена: $2,6 = 217$ варіантів: 82 імені;
- жіночі імена: $3,1 = 96$ варіантів: 31 ім'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Генеральный Опис Лівобережної України 1765-1769 рр. – ЦДА України, ф. 57, оп. 1, книги 149, 413, 414, 415, 419. У тексті статті посилання подаються за номером сторінки і номером книги. Номер сторінки наводиться арабською цифрою. Номер книги подається римською цифрою за такими відповідниками: I – кн. 149, II – кн. 413, III – 414, IV – 415, V – 419.
2. М(һсѡ)цословъ всего лһта. [з пропарями та кондеками] Без конца. Півустав XVIII ст. 70 на нум. Арк. 1-35, 37. В два стовбци. Відоправи – рештка тканин. Додано уривки друк. Видань а) община Почаїв. 1757 б) Анфологіонъ. Львів. 1694 (Сецинський №27).
3. Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.Г. Власні імена людей. Словник-довідник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Наук. Думка, 1996. – 336 с.

В статтє проанализировано функционирование древнегреческих имен в Генеральном описании Левобережной Украины 1765-1769 гг. (на материале Киевской сотни Киевского полка).

Ключевые слова: антропосистема, апеллятивная основа, формант, имя.

The article analyses functioning of old greek names presented in the 1765-1769 General Census of Left-Bank Ukraine (based on materials of Kyiv sotnia of Kyiv regiment).

Key words: anthroponomical system, appellative basis, formant, name.